



**PRIM'AWLA QORTI CIVILI  
ONOR IMHALLEF ANNA FELICE**

**Illum 17 ta' Jannar, 2017**

**Citazzjoni Nru: 24/1982 AF**

**Michael Fenech fil-kwalità tiegħu ta' Direttur tas-soċjetà  
Fenech Oil & Petroleum Co. Ltd, in rappreżentanza tal-  
istess soċjetà**

**vs**

**George Zammit fil-kwalità tiegħu ta' Direttur tas-soċjetà  
Eucharist Zammit & Sons Ltd, in rappreżentanza tal-  
istess soċjetà u fil-verbal tas-seduta tal-10 ta' Gunju  
2014 il-Qorti ordnat li l-isem tal-kumpanija irid jaqra  
"EUCH" Zammit Company Limited**

Il-Qorti:

Rat iċ-ċitazzjoni tal-attur Michael Fenech fil-kwalità tiegħu ta' direttur għan-nom u in rappreżentanza ta' Fenech Oil & Petroleum Limited li permezz tagħha wara li ġie premiss illi:

In forma ta' skrittura privata tas-6 ta' Dicembru 1979 (Dok. "A") l-esponent nomine kien xtara minghand is-socjetà

konvenuta il "Work Barge" imsemmija fl-att tac-citazzjoni bil-prezz ta' Lm9000 (disat elef Liri Maltin).

Ghat-termini tal-istess skrittura s-socjetà konvenuta assumiet l-obbligu li taghmel tajjeb ghal kull hsharat u difetti li jinstabu fil-qiegh jew fl-underwater hull tal-istess Work Barge wara l-akkwist.

Kif ghad jirrizulta waqt it-trattazzjoni tal-kawza u kif ukoll jirrizulta mis-Survey Report hawn esebit (Dok. "B") l-esponent sab diversi hsharat u difetti fil-qiegh u fl-underwater hull ta' dan il-Barge u ghalkemm hu gharraf lill-konvenut bihom dana ma riedx jaccetta ir-responsabbilità ghal dawn il-hsharat u difetti u ghal l-ispejjez tat-tiswijiet relattivi.

Ghalhekk l-esponent nomine kellu jaghmel din il-kawza sabiex jigi dikjarat li fil-fatt wara l-akkwist instabu l-hsharat u difetti fil-Barge kif pretiz mill-esponent u jigu identifikati dawn il-hsharat u difetti fil-konfront tal-konvenut nomine u sabiex l-istess konvenut nomine ghat-termini tal-fuq imsemmija skrittura jigi dikjarat responsabbli lejn l-esponent nomine sabiex jaghmel tajjeb ghal istess hsharat u difetti u ghall-ispejjez relattivi ghal istess tiswija ta' dawn il-hsharat u difetti.

Intalbet din il-Qorti sabiex:

1. M'ghandux jigi minn din il-Qorti dikjarat u deciz illi fl-imsemmija "Work Barge" akkwistata mill-attur nomine instabu il-hsharat u difetti fil-qiegh u fl-'underwater hull' kif indikati wkoll fis-Survey Report hawn anness (Dok. "B");
2. M'ghandux il-konvenut nomine ghar-ragunijiet premissi u ghat-termini tat-tielet klawwola tal-fuq imsemmija skrittura tas-6 ta' Dicembru 1979 (Dok. "A") jigi dikjarat responsabbli sabiex jaghmel tajjeb ghat-tiswijiet u riparazzjonijiet kollha tal-istess hsharat u difetti li instabu fil-qiegh u fl-underwater hull tal-istess Work Barge kif fuq inghad u ghal-ispejjez relattivi.

Bl-ispejjez, komprizi daww tal-ittra ufficjali tat-12 ta' Jannar 1981 kontra l-konvenut nomine li jibqa' imharrek ghas-

subizzjoni b'riserva ghal kull dritt u/jew azzjoni ohra kompetenti lill-attur kontra il-konvenut nomine.

Rat id-dikjarazzjoni maħlufa tal-attur nomine li ddikjara illi:

In forma ta' skrittura privata tas-6 ta' Dicembru 1979 (Dok. "A") l-esponent nomine kien xtara minghand is-socjeta' konvenuta il "Work Barge" imsemmija fl-att tac-citazzjoni bil-prezz ta' Lm9000 (disat elef Liri Maltin).

Ghat-termini tal-istess skrittura s-socjeta' konvenuta assumiet l-obbligu li taghmel tajjeb ghal kull hssarat u difetti li jinstabu fil-qiegh jew fl-underwater hull tal-istess Work Barge wara l-akkwist.

Kif ghad jirrizulta waqt it-trattazzjoni tal-kawza u kif ukoll jirrizulta mis-Survey Report hawn esebit (Dok. "B") l-esponent sab diversi hssarat u difetti fil-qiegh u fl-underwater hull ta' dan il-Barge u ghalkemm hu gharraf lill-konvenut bihom dana ma riedx jaccetta ir-responsabbilita' ghal dawn il-hssarat u difetti u ghal l-ispejjez tat-tiswijiet relattivi.

Ghalhekk l-esponent nomine kellu jaghmel din il-kawza sabiex jigi dikjarat li fil-fatt wara l-akkwist instabu l-hssarat u difetti fil-Barge kif pretiz mill-esponent u jigu identifikati dawn il-hssarat u difetti fil-konfront tal-konvenut nomine u sabiex l-istess konvenut nomine ghat-termini tal-fuq imsemmija skrittura jigi dikjarat responsabbli lejn l-esponent nomine sabiex jaghmel tajjeb ghal istess hssarat u difetti u ghal-ispejjez relattivi ghal istess tiswija ta' dawn il-hssarat u difetti.

Rat id-dokumenti annessi.

Rat in-nota ta' eccezzjonijiet tal-konvenut George Zammit nomine li permezz tagħha eccepixxa illi:

Meta nbieghet il-barge in kwistjoni ma kellha ebda "damage or defect" li skond l-iskrittura tas-6 ta' Dicembru 1979 – Annessa bhala Doc. A mac-citazzjoni – id-ditta konvenuta kellha taghmel tajjeb ghalha.

Il-barge gie "slipped" u ghalhekk l-underwater hull ezammet l-ewwel darba wara l-bejgh oltre sena wara li kien sar il-bejgh u f'dan iz-zmien kollu l-barge kienet mitluqa fl-ilmijiet baxxi vicin l-art fejn il-corrosion huwa l-izjed qawwi. Fil-fatt meta gie slipped instab li l-'zinc anodes' (il-corrosion pieces) kienu kollha mikula jew immermra u din necessarjament effettwat avversament il-pjani tal-qiegh (underhall) tal-vapur.

Nonostante dan il-konvenut, nomine, meta ra l-barge wara li kienet isslippjata, accerta ruhu li l-ilmenti tal-attur nomine, kienu biss dovuti ghal 'wear and tear' ordinarju tal-barge li ma kienitx mibjegha bhala 'classed vessel' u ghalhekk dan l-ilment ma setax jigi nkwadrat fl-obbligazzjoni tad-ditta konvenuta li taghmel tajjeb ghal "damage or defect" fl-underwater hull.

Nonostante dan, peress illi l-konvenut nomine, induna li l-ilment tal-attur nomine, seta' jigi sodisfatt b'tiswija zghira u ta ftit flus, huwa offra minghajr pregudizzju li jaghmel it-tiswija necessarja, però l-attur nomine irrifjuta li jsiru tiswijiet u insista li l-partijiet ilmentati ghandhom jinbidlu kompletament. Dan il-konvenut nomine, irrifjuta li jaghmel ghaliex hass li ma kienx necessarju biex jissewva l-ilment tal-attur.

Fl-ahhar nett is-'Survey Report' dwar il-Qork Barge esebita mill-attur nomine, fl-Att tac-Citazzjoni bhala Dok. "B", liema survey sar hafna zmien wara l-*punctum temporis* tal-kawza, cioè il-mument tal-bejgh ta' barge, jikkostitwixxi opinjoni teknika 'ex parte' li ma tistax tigi ammessa bhala prova fil-proceduri gudizzjarji taghna – kif dejjem gie ritenut mill-Qorti taghna. Ghalhekk dan ir-rapport ghandu jigi sfilzat mill-process qabel ma l-Qorti tiehu konjizzjoni tieghu.

Salvi eccezzjoniet ohra.

Rat id-dikjarazzjoni maħlufa tal-konvenut nomine li kkonferma:

Meta nbieghet il-barge in kwistjoni ma kellha ebda "damage or defect" li skond l-iskrittura tas-6 ta' Dicembru 1979 – Annessa bhala Doc. A mac-citazzjoni – id-ditta konvenuta kellha taghmel tajjeb ghalha.

Il-barge gie "slipped" u ghalhekk l-underwater hull zammet l-ewwel darba wara l-bejgh oltre sena wara li kien sar il-bejgh u f'dan iz-zmien kollu l-barge kienet mitluqa fl-ilmijiet baxxi vicin l-art fejn il-corrosion huwa l-izjed qawwi. Fil-fatt meta gie slipped instab li l-'zinc anodes' (il-corrosion pieces) kienu kollha mikula jew immermra u din necessarjament effettwat avversament il-pjani tal-qiegh (underhall) tal-vapur.

Nonostante dan il-konvenut, nomine, meta ra l-barge wara li kienet isslippjata, accerta ruhu li l-ilmenti tal-attur nomine, kienu biss dovuti ghal 'wear and tear' ordinarju tal-barge li ma kienitx mibjegha bhala 'classed vessel' u ghalhekk dan l-ilment ma setax jigi nkwadrat fl-obbligazzjoni tad-ditta konvenuta li taghmel tajjeb ghal "damage or defect" fl-underwater hull.

Nonostante dan, peress illi l-konvenut nomine, induna li l-ilment tal-attur nomine, seta' jigi sodisfatt b'tiswija zghira u ta ftit flus, huwa offra minghajr pregudizzju li jaghmel it-tiswija necessarja, però l-attur nomine irrifjuta li jsiru tiswijiet u insista li l-partijiet ilmentati ghandhom jinbidlu kompletament. Dan il-konvenut nomine, irrifjuta li jaghmel ghaliex hass li ma kienx necessarju biex jissewwa l-ilment tal-attur.

Fl-ahhar nett is-'Survey Report' dwar il-Qork Barge esebita mill-attur nomine, fl-Att tac-Citazzjoni bhala Dok. "B", liema survey sar hafna zmien wara l-*punctum temporis* tal-kawza, cioè il-mument tal-bejgh ta' barge, jikkostitwixxi opinjoni teknika 'ex parte' li ma tistax tigi ammessa bhala prova fil-proceduri gudizzjarji taghna – kif dejjem gie ritenut mill-Qorti taghna. Ghalhekk dan ir-rapport ghandu jigi sfilzat mill-process qabel ma l-Qorti tiehu konjizzjoni tieghu.

Salvi eccezzjoniet ohra.

Rat in-nota ta' eccezzjonijiet ulterjuri tas-socjetà konvenuta li permezz taghha eccepiet illi:

Minghajr pregudizzju ghall-eccezzjoni l-ohra ga sollevati, l-azzjoni attrici hija preskritta ai termini tal-Artikolu 1481 tal-Kodici Civili Kap. 23 tal-Ligijiet ta' Malta, u cioè l-Artikolu tal-

Kodici Civili vigenti fil-mument li kienet giet intavolata l-kawza odjerna.

Sussidjarjament u dejjem minghajr pregudizzju ghal dak ga eccepit, l-azzjoni attrici hija wahda preskritta ai termini tal-Artikolu 1431 tal-Kodici Civili, Kap. 16 tal-Edizzjoni Riveduta tal-Ligijiet ta' Malta tal-1984.

Fi kwalunkwe kaz u dejjem minghajr pregudizzju ghal dak digà Eccepit, l-azzjoni attrici hija wahda preskritta ai termini tal-Artikolu 1431 tal-Kodici Civili (Kap. 16 tal-Ligijiet ta' Malta) odjern.

Salv eccezzjonijiet ulterjuri jekk ikun il-kaz.

Tinnota illi din il-kawza giet assenjata lil din il-Qorti kif presjeduta, u dan wara li ghaddiet minn imhalled ghal iehor ghal xejn anqas minn sitt darbiet. Tinnota wkoll l-inkarigu moghti lill-perit legali li finalment irrelata, liema perit legali kien il-hames wiehed mahtur f'din il-kawza.

Rat ir-relazzjoni tal-perit legali.

Rat in-noti ta' sottomissjonijiet tal-partijiet.

Rat illi fl-udjenza tal-14 ta' Ottubru 2014 il-partijiet qablu li l-premessi kif imsemmija fis-sentenza tal-14 ta' Ottubru, 1983, annessa mar-rapport a fol. 212 tal-proċess, huma tassew il-premessi ta' din il-kawza.

Rat li l-kawza tħalliet għas-sentenza.

Rat l-atti kollha tal-kawza. Innotat partikolarment l-istat traskurat li fih inzammu l-istess u l-esibiti tul is-snin u tigbed l-attenzjoni tar-Registratur ghal dan.

Ikkunsidrat illi permezz ta' din l-azzjoni, l-attur nomine qiegħed jitlob lill-Qorti tikkundanna lill-konvenut nomine jħallas tal-ispejjeż li kellu jagħmel l-attur nomine fuq il-*work barge* li xtara mingħand il-konvenut nomine u dan abbażi tal-ftehim datat 6 ta' Dicembru 1979 iffirmit bejn il-partijiet.

Mill-provi prodotti jirriżulta illi s-soċjetà attriċi xtrat il-*work barge* in kwistjoni mingħand is-soċjetà konvenuta permezz tal-imsemmija skrittura tas-6 ta' Diċembru 1979. F'din l-iskrittura ġie maqbul hekk: '*If bottom or other underwater hull be found damaged or defective, Zammit shall pay the aforesaid expenses.*' Jirriżulta li meta nxtrat mis-soċjetà attriċi din il-*barge* kienet tinsab fil-baħar, u minkejja li ġie miftihem bejn il-partijiet li meta din il-*barge* tittella mill-baħar ikun hemm preżenti rappreżentanti tas-soċjetà konvenuta sabiex issir spezzjoni tal-qiegħ tagħha, l-ebda rappreżentant ma kien preżenti meta effettivament din il-*barge* ttellgħet mill-baħar, u dan minkejja li l-attur nomine kien ikkomunika mal-konvenut nomine permezz ta' diversi *telexes* sabiex jintlaħaq ftehim dwar din l-ispezzjoni.

L-attur nomine jgħid illi meta ttellgħet din il-*barge* mill-baħar, ġie nnutat li kellha diversi ħsarat fil-qiegħ, u għaldaqstant, huwa talab lis-soċjetà konvenuta tagħmel tajjeb għal dawn il-ħsarat in segwitu tal-ftehim milħuq bejn il-partijiet, u cioè, l-iskrittura tas-6 ta' Diċembru 1979, iżda s-soċjetà attriċi rrifjutat illi tagħmel dan. L-attur nomine nkariga lis-surveyor Reno Spiteri sabiex jidderigi rapport dwar il-ħsara fil-*barge*, liema rapport ġie pprezentat mill-attur nomine maċ-ċitazzjoni tiegħu. Da parti tagħha, is-soċjetà konvenuta ma ressqet l-ebda rapport tekniku, u lanqas ma talbet li jiġi nominat espert mill-Qorti.

L-ewwel kwistjoni li trid tiġi risolta hija jekk l-azzjoni kif proposta tistax tirnexxi, u dan in kwantu li fis-sottomissjonijiet tagħha, is-soċjetà konvenuta tagħmel riferenza għall-ġurisprudenza kopjuża tal-Qrati tagħna, fis-sens illi l-uniċi azzjonijiet li huma disponibbli għall-bejjiegħ f'każijiet bħal ma għandha quddiemha l-Qorti llum huma l-azzjonijiet dwar difett moħbija skont l-artikolu 1427 tal-Kodiċi Ċivili, u l-azzjoni abbażi tal-artikolu 1390 tal-istess Kodiċi applikabbli meta l-oggett mhux tal-kwalità pattwita.

Bla dubju, ir-relazzjoni bejn il-partijiet hija waħda kontrattwali naxxenti mill-bejgħ tal-*work barge* in kwistjoni. Iżda l-Qorti ma taqbilx mas-soċjetà konvenuta meta fin-nota ta'

sottomissjonijiet tagħha tgħid illi d-difetti li s-soċjetà attriċi qiegħda tilmenta minnhom huma difetti moħbija. Bħal perit legali, il-Qorti taqbel illi l-azzjoni attriċi hija bbażata fuq l-iskrittura tas-6 ta' Diċembru 1979, u għalkemm dan il-każ jitratta dwar bejgħ ta' mobbli, l-ilmenti tas-soċjetà attriċi ma jikkoncernawx difetti moħbija kif trid il-liġi, iżda speċifikament dawk id-difetti li ma setgħux jiġu verifikati dak il-ħin illi sar il-bejgħ, in kwantu li l-*barge* in kwistjoni kienet tinsab fil-baħar, u kien għalhekk illi ġie maqbul bejn il-partijiet illi s-soċjetà konvenuta kellha tagħmel tajjeb għall-ħsarat li jirriżultaw fil-qiegħ. Bl-istess mod, is-soċjetà attriċi m'hijjex tilmenta mill-kwalità mwiegħda tad-dgħajsa u għaldaqstant, din l-azzjoni ma setgħet qatt tigi bbażata fuq artikolu 1390 tal-Kodiċi Ċivili. Il-Qorti jirriżultalha li l-azzjoni attriċi hija bbażata fuq l-artikolu 1125 tal-Kodiċi Ċivili li jipprovdi li *'Kull min jonqos li jese gwixxi obligazzjoni li huwa jkun ikkuntratta, hu obbligat għad-danni.'* In kwantu li s-soċjeta konvenuta espressament obligat ruħha li tagħmel tajjeb għall-ħsarat li setgħu jirriżultaw f'qiegħ il-*barge*, liema ħsarat ma jistgħux jiġu kkunsidrati bħala difetti moħbija jew nuqqas fil-kwalità mwiegħda, il-Qorti ma ssib l-ebda raġuni għalfejn is-soċjeta attriċi ma setgħetx tressaq l-azzjoni tagħha abbażi tal-ftehim tas-6 ta' Diċembru 1979.

Isegwi għalhekk illi l-eċċezzjonijiet tal-preskrizzjoni eċċepiti mis-soċjeta konvenuta fir-risposta ulterjuri tagħha ma japplikawx għal dan il-każ u qegħdin jiġu respinti.

Fil-mertu, il-Qorti tibda billi tagħmel riferenza għas-sentenza tagħha diversament presjeduta fl-ismijiet Avukat Dottor Louis Cassar Pullicino noe vs Angelo Xuereb pro et noe tat-3 ta' Lulju 2003, ikkonfermata mill-Qorti tal-Appell fl-20 ta' Frar 2009 fejn ingħad hekk:

*"Kif inghad, ir-responsabbilita' ghad-danni tista' tkun wahda minn zewg tipi - (i) dik maghrufa bhala responsabbilita' contrattuale u (ii) dik maghrufa bhala responsabbilita' extra contrattuale jew aquiliana. Dawn iz-zewg tipi ta' responsabbilita' ghad-danni ghandhom numru ta' differenzi bejniethom, fosthom - (i) l-oneru tal-prova; (ii) l-effetti guridici; u (iii) it-terminu entro liema l-azzjoni*



*ghad-danni, nascenti mit-tip ta' responsabbilita' specifika, ghandha tigi istitwita.*

*Fil-kaz ta' azzjoni ghad-danni nascenti mir-responsabbilita' kontrattuale l-attur ghandu jipprova li huwa kellu favur tieghu dik l-obbligazzjoni kuntrattwali u li l-konvenut kien inadempjenti fl-esekuzzjoni ta' dik l-obbligazzjoni fil-konfront ta' l-istess attur. F'din it-tip ta' azzjoni huwa l-konvenut li ghandu oneru ta' prova iktar difficili impost fuqu, stante li l-konvenut ghandu jiggustifika l-inadempjenza kontrattwali tieghu u jipprova li tali inadempjenza se mai rrizultat minhabba fattur fuq liema ma kellux kontroll."*

Il-Qorti sejra tibda billi tqis il-hames eċċezzjoni tas-soċjetà konvenuta, u cioè, li dan ir-rapport bħala opinjoni teknika ex parte ma jistax jiġi ammess bħala prova f'dawn il-proċeduri. Jirriżulta li dwar din l-eċċezzjoni, din il-Qorti diversament presjeduta diġa ppronunzjat ruħha fis-sentenza tagħha tal-14 ta' Ottubru 1983, fis-sens illi dan ir-rapport huwa ammissibili bħala *'prova tal-fatti esposti fil-kontenut tiegħu'* u għaldaqstant, din l-eċċezzjoni tas-soċjeta konvenuta giet miċħuda. Minkejja li s-soċjeta konvenuta appellat minn din is-sentenza jirriżulta mill-atti tal-kawża, speċifikament mir-rikors tas-soċjeta attriċi a fol. 53 tal-proċess, li dan l-appell gie deżert u għaldaqstant, is-sentenza ta' din il-Qorti kif presjeduta dakinhar hija finali.

Qabel ma tibda tikkunsidra l-bqija tal-eċċezzjonijiet tas-soċjeta konvenuta u qabel jiġu evalwati l-provi prodotti, il-Qorti tirrileva li minkejja li kemm il-perit legali u kemm il-partijiet, fis-sottomissjonijiet tagħhom, jagħmlu riferenza għall-affidavit ta' George Zammit, rappreżentant tas-soċjetà konvenuta, ma jirriżultax li dan l-affidavit jinsab fil-proċess. Għaldaqstant, u minkejja li l-perit legali fir-relazzjoni tiegħu jipproduċi l-kontenut ta' dan l-affidavit, il-Qorti ma tistax tqis il-kontenut tiegħu bħala prova f'din il-kawża.

Permezz tal-ewwel eċċezzjoni tagħha, is-soċjetà konvenuta teċċepixxi li meta nbiegħet din il-*barge* lis-soċjetà attriċi ma kellha l-ebda ħsara li skont l-iskrittura tas-6 ta' Dicembru 1979

is-soċjeta konvenuta kellha tagħmel tajjeb għaliha. Kif diġà ngħad, fl-iskrittura msemmija l-partijiet ftehm u hekk: *'If bottom or other underwater hull be found damaged or defective, Zammit shall pay the aforesaid expenses.'* Il-Qorti taqbel mal-perit legali li kif jirriżulta mill-provi prodotti, dan l-ftehim sar proprju għaliex meta nxtrat il-barge kienet qiegħda fil-baħar u naturalment ma setax jiġi spezzjonat il-qiegħ tagħha.

Fir-rapport tiegħu, s-surveyor Reno Spiteri, inkarigat mis-soċjetà attriċi, jgħid illi huwa kkonstata s-segwent iħsarat:

- 1. Bottom plate of no. 4 port compartment found to be holed and generally wasted;*
- 2. Port inner bottom longitudinal girder in way of above plating found cracked;*
- 3. Port outer, bottom, side longitudinal girder (corner) found to be indented and deformed due to previous grounding or contact;*
- 4. Port inner, bottom girder indented and deformed as for item 3;*
- 5. Bow, flat side, heavily indented at centre.*

Kif diġà ngħad, is-soċjetà konvenuta naqset milli tressaq prova teknika u lanqas saret talba lil din il-Qorti sabiex jiġi nominat espert minnha. Għaldaqstant, il-Qorti ma ssib ebda raġuni għalfejn għandha tiskarta l-konklużjonijiet tas-surveyor Reno Spiteri.

Is-surveyor Reno Spiteri fir-rapport tiegħu jikkumenta hekk:

*"Damage noted on the flat, bottom plate and side girder in way of No. 4 port compartment were old defects which were already noted and reported in general terms on page 3 of report no. 352 dated 21st June, 1976 which was carried out for Mssrs. Seiscom Delta Inc, by a Consultant Surveyor' kif ukoll illi 'Damage noted on side, inner and outer, bottom (corner) longitudinal girders is physical contact damage which is old."*

Ir-rapport tal-21 ta' Ġunju 1976, imħejji mill-inġinier Emmanuel Aquilina, li jsemmi s-surveyor Reno Spiteri fir-rapport tiegħu, ukoll gie pprezentat bħala prova f'dawn il-proċeduri. In kontro eżami, Reno Spiteri jgħid illi jaħseb li dan ir-rapport kien għaddielu kopja tiegħu l-attur nomine in kwantu li għalih kien qiegħed jaħdem. Huwa jżid illi *'Il-barge kienet tidher, anke jekk ma tkunx expert, li kien fiha l-ħsara. Biss biss in-number 4 compartment kien floodjat.'*

Fir-rigward tal-ħsarat illi s-surveyor Reno Spiteri jgħid illi huma antiki, il-perit legali jikkonkludi li dawn kienu a konoxxenza tas-soċjetà attriċi meta nxtrat minnha l-barge in kwistjoni u għaldaqstant, l-istess soċjetà attriċi m'għandha l-ebda dritt tesigi l-ħlas ta' dawn il-ħsarat. Huwa jasal għall-konklużjoni li s-soċjetà attriċi kienet konsapevoli ta' dawn il-ħsarat għaliex skont Reno Spiteri kienu diġa deskritti fir-rapport tal-inġinier Aquilina tal-1976. Il-Qorti rriferiet għal dan ir-rapport tal-1976 minn fejn jirriżulta li huwa minnu li din l-ħsara hekk imsejja antika kienet fil-fatt imsemmija f'dan ir-rapport preċedenti. Il-Qorti ssib li għalhekk dawn il-ħsarat għandhom jiġu klassifikati bħala difetti li jidhru li x-xerrej seta' jsir jaf bihom waħdu u għaldaqstant, ai termini tal-artikolu 1425 tal-Kodiċi Ċivili, s-soċjetà konvenuta m'għandhiex twiegeb għalihom hi.

Fis-sottomissjonijiet tagħha, is-soċjetà attriċi tgħid illi minn imkien ma jirriżulta li dan ir-rapport tal-1976 kien fil-pussess tagħha meta xtrat il-barge fl-aħħar tal-1979 u li fi kwalunkwe każ il-ftehim tal-1979 iffirmit bejn il-partijiet huwa ċar, fis-sens illi s-soċjetà konvenuta kienet obligata tagħmel tajjeb għal kwalunkwe ħsarat li jirriżultaw fil-qiegħ tal-barge. Izda l-Qorti ma tqisx illi huwa verosimili li Reno Spiteri akkwista dan ir-rapport minghand ħaddiehor jew li dan ir-rapport ma kienx fil-pussess tas-soċjetà attriċi fil-mument meta nxtrat il-barge in kwistjoni. B'żieda ma dan, huwa veru li l-ftehim bejn il-partijiet huwa ċar fis-sens illi *'If bottom or other underwater hull **be found damaged or defective...***' però l-Qorti hija tal-fehma li hawnhekk kien qiegħed jiġi miftihem illi s-soċjetà konvenuta kellha tagħmel tajjeb għal dawk il-ħsarat illi, minħabba li l-barge kienet fil-baħar, ma setgħux jiġu kkonstatati, u mhux dawk illi s-soċjetà attriċi kienet taf bihom,

jew b'naqra attenzjoni jew qari ta' rapport tal-inġinier Aquilina l-attur nomine seta' jsir jaf bihom.

Joseph Zammit għan-nom tas-soċjetà konvenuta jgħid illi l-ispejjeż li kellu jagħmel l-attur nomine kienu neċessarji biss sabiex il-*barge* in kwistjoni tiġi modifikata u tkun tista' tintuża bħala *fuel barge*. Minkejja li l-attur nomine ma jiċċhadx illi kellu jagħmel xi modifikazzjonijiet f'din il-*barge*, is-surveyor Reno Spiteri jikkonferma li r-rapport tiegħu kien jikkonċerna biss il-ħsarat u d-difetti li nstabu fuq din il-*barge*, b'dan illi r-rapport tiegħu ma kienx jirrigwarda l-modifikazzjonijiet li l-attur nomine xtaq illi jsiru fil-*barge*.

Għaldaqstant, l-ewwel eċċezzjoni tas-soċjetà konvenuta qiegħda tiġi miċħuda b'dan illi l-Qorti ser tiegħu in konsiderazzjoni dak li ngħad dwar dawk il-ħsarat li kienu diġa indikati fir-rapport tal-inġinier Aquilina tal-1976.

Permezz tat-tieni eċċezzjoni tagħha s-soċjetà konvenuta teċċepixxi li l-*barge* ġiet *slipped* kif ukoll li l-*underwater hull* kien eżaminat għall-ewwel darba sena wara l-bejgħ, u li matul dan iż-żmien kollu l-*barge* kienet mitluqa f'ilmijiet baxxi viċin l-art fejn il-*corrosion* huwa iżjed qawwi. Is-soċjetà attriċi tkompli billi tgħid li meta l-*barge* ġiet *slipped*, instab li '*zinc anodes*' (il-*corrosion pieces*) kienu kollha mikula jew immermra, u dan neċessarjament affettwa avversament il-pjanċi tal-qiegħ (*underhull*) tal-*barge*.

Il-Qorti tibda billi tirrileva li ma jirriżultax illi l-*underwater hull* ġie eżaminat sena wara li sar il-bejgħ in kwantu li mill-provi prodotti u mix-xhieda mhux kontradetti tal-attur nomine jirriżulta li l-*barge* ġiet spezzjonata fl-aħħar ta' Awissu u bidu ta' Settembru tas-sena 1980. B'żieda ma dan, jirriżulta li l-attur nomine għamel diversi attentati sabiex jintlaħaq ftehim mal-konvenut nomine sabiex rappreżentanti taż-żewġ partijiet ikunu preżenti meta l-*barge* tittella mill-baħar u tiġi spezzjonata, iżda minkejja dan, rappreżentanti tas-soċjetà konvenuta għażlu li ma jkunux preżenti għal din l-ispezzjoni.

Fir-rigward tal-bqija ta' din l-eċċezzjoni, il-Qorti tirrileva li ma tressqet ebda prova ta' dak li jgħid il-konvenut nomine. L-attur

nomine fl-affidavit tiegħu jgħid illi l-*barge* kienet tinzamm f'ibħra ta' fond bejn 30 u 35 pied. Ma nġiebet ebda prova sabiex tikkontrasta din ix-xhieda. F'kull każ, il-Qorti taqbel mal-perit legali li fi kwalunkwe każ dak li tallega s-soċjetà konvenuta ma jirriżultax mill-konklużjonijiet tas-surveyor Reno Spiteri, li hija l-unika opinjoni teknika li għandha quddiemha l-Qorti. Għaldaqstant, din l-eċċezzjoni wkoll qiegħda tiġi miċħuda.

Is-soċjetà konvenuta teċċepixxi wkoll li meta rat il-*barge* wara li ġiet *slipped*, hija aċċertat ruħha li l-ilmenti tas-soċjetà attriċi kienu biss fir-rigward ta' '*wear and tear*' ordinjaru u li l-*barge* ma kinitx mibjugħa bħala '*classed vessel*' u għalhekk dan l-ilment ma setgħax jiġi nkwadrat fl-obbligazzjoni tas-soċjeta konvenuta li tagħmel tajjeb għal '*damage or defect*' fl-*underwater hull*.

Kif jgħid il-perit legali, jidher li b'din l-eċċezzjoni tagħha s-soċjetà konvenuta qiegħda tirrikonoxxi li l-*barge* in kwistjoni kellha ċertu ħsarat. Il-Qorti kkunsidrat ukoll illi kien Joseph Zammit stess, għan-nom tas-soċjetà konvenuta, li fil-kontro eżami tiegħu jgħid illi għandha sseħħ tpaċija bejn l-ammont dovut skont il-ftehim tal-1979 ma ammont allegatament dovut mill-attur nomine. Izda ma tressqet l-ebda prova li huwa dovut xi ammont mis-soċjetà attriċi lis-soċjeta konvenuta sabiex isseħħ din it-tpaċija, u s-soċjetà konvenuta la eċċepiet formalment li għandha sseħħ tpaċija u lanqas ressqet kontro talba f'dan is-sens.

Il-fatt li l-*barge* ma kinitx mibjugħa bħala '*classed vessel*' m'għandu x'jaqsam xejn mad-difetti li nstabu fil-qiegħ tagħha. Minn imkien ma jirriżulta mir-rapport jew mix-xhieda tas-surveyor Reno Spiteri li dawn il-ħsarat kellhom jisseweww għaliex l-attur ried jagħmel modifikazzjonijiet fil-*barge* sabiex tkun tista' tintuża bħala *fuel barge*. Huwa jgħid, in kontro eżami, li meta spezzjona l-*barge* ma tantx setgħet tintuża għax kellha diversi *leakages*. Huwa jgħid speċifikament illi '*Sakemm ma kienux ser isiru t-tiswijiet jien ma kontx ser niċċertifikaha bħala tajba għall-ġar ta' kull haġa l-għaliex tista' tegħreq*' u '*Din il-*barge* żgur ma kinitx tajba biex titbaħħar.*' Kien biss fir-rigward tal-irċevuta datata 21 ta' Ottubru 1980 għall-ammont

ta' Lm3868.50 li Reno Spiteri jgħid illi dawn ix-xogħlijiet kellhom isiru rrispettivament jekk kienx hemm danni jew le, li dawn ix-xogħlijiet huma '*normal practice*' u li kieku hu kien sid il-*barge* kien jagħmilhom, u għalhekk, il-Qorti sejra tiegħu din l-istqarrija in konsiderazzjoni iżda l-eċċezzjoni tas-soċjetà konvenuta qiegħda tiġi respinta.

Finalment, is-soċjetà konvenuta teċċepixxi li meta hija saret taf li l-ilment tas-soċjeta attriċi seta' jiġi sodisfatt b'tiswijiet żgħar li jiswew ftit flus, hija offriet li tagħmel dawn it-tiswijiet mingħajr preġudizzju, iżda li s-soċjetà attriċi ma aċċettatx għaliex riedet li l-partijiet konċernati jinbidlu kompletament. Joseph Zammit għan-nom tas-soċjetà konvenuta jenfasizza li l-ispejjeż li nkorriet is-soċjeta attriċi kienu jirrigwardaw il-modifikazzjonijiet li riedet tagħmel fil-*barge*, iżda kif diġà ngħad ma jirriżultax li dan huwa minnu. Mill-bqija, ma tressqet l-ebda prova fir-rigward ta' din l-eċċezzjoni, la fis-sens illi rappreżentanti tas-soċjetà konvenuta offrew lill-attur nomine li jagħmlu xi xogħlijiet ta' riparazzjoni u lanqas li l-ħsarat setgħu jiġi rranġati b'tiswijiet żgħar u ta' ftit flus. Għaldaqstant, din l-eċċezzjoni wkoll qiegħda tiġi miċhuda.

Imiss issa li jiġu likwidati d-danni dovuti lis-soċjetà attriċi in vista tan-nuqqas tas-soċjetà konvenuta fl-obligazzjoni kuntrattwali tagħha. Minkejja li l-attur nomine fl-affidavit tiegħu jgħid illi nefaġ Lm8645.65, jirriżulta li individwalment huwa qiegħed jitlob li s-soċjetà konvenuta tagħmel tajjeb għall-ħlas ta' Lm170, Lm1884, Lm1290 u Lm3868.50 li komplessivament jammontaw għal LM8,058.50, illum €18,769.62.

Il-Qorti sejra issa tqis dawn l-ispejjeż imsemmija mill-attur nomine individwalment.

L-ammont ta' Lm1290 jirriżulta mill-irċevuta tas-17 ta' Settembru 1980 maħruġa minn John Bezzina & Sons Limited. Reno Spiteri però jikkonferma fir-rapport tiegħu li dawn il-ħsarat huma indikati fir-rapport tal-inġinier Aquilina tal-1976 u in kwantu li l-Qorti diġa stabbiliet li s-soċjetà attriċi kienet taf jew ċertament setgħet saret taf bihom fil-mument tal-bejgħ, is-

soċjetà konvenuta m'għandhiex tagħmel tajjeb għal dawn l-ispejjeż.

Fir-rigward tal-ammont ta' Lm1,884, dawn jirriżultaw minn stima li saret mis-soċjetà John Bezzina & Sons Limited fis-17 ta' Settembru 1980. Il-Qorti taqbel mal-perit legali in kwantu li jirriżulta li parti mill-ħsarat li għalihom tirreferi din l-istima huma wkoll ħsarat li kienu indikati fir-rapport tal-inginier Aquilina tal-1976, dan l-ammont m'huwix dovut kollu u għaldaqstant, il-Qorti sejra arbitrio boni viri tillikwida l-ammont dovut minn din l-istima għall-Lm1000, illum €2329.37.

Dwar l-ammont ta' Lm3,868.50, kif diġa ngħad is-surveyor Reno Spiteri jikkumenta li dawn it-tiswijiet kellhom isiru indipendentment mill-ħsara li huwa kkonstata fil-*barge* in kwistjoni u għaldaqstant, il-Qorti ssib illi l-attur nomine m'għandu l-ebda dritt għal refużjoni ta' dawn l-ispejjeż. B'żieda ma dan, ma jirriżultax illi s-surveyor Reno Spiteri jagħmel riferenza għal dawn l-ispejjeż fir-rapport tiegħu u dan ikompli jikkonferma li dawn ix-xogħlijiet kellhom isiru indipendentment mill-ħsara li nstabet fil-*barge*.

Fir-rigward tal-ammont ta' Lm726 u Lm120, jirriżulta li skont l-attur nomine l-*invoices* relattivi ġew preżentati minnu maċ-ċitazzjoni iżda ma żammx kopja tagħhom u in kwantu li ċ-ċitazzjoni oriġinali hija nieqsa mill-proċess, u cioè mitlufa, dawn l-*invoices* ukoll huma mitlufin. Il-Qorti ma tqisx illi din l-ispjegazzjoni hija verosimili. L-ewwel nett, huwa veru li ċ-ċitazzjoni shiha oriġinali ma tinsabx fil-proċess u jidher li hija mitlufa, iżda fid-dikjarazzjoni tal-attur nomine, li tinsab fil-proċess, filwaqt illi ssir riferenza għall-bqija tad-dokumenti li ġew eżebiti maċ-ċitazzjoni, ma ssir l-ebda riferenza għal dawn l-*invoices* allegatament mitlufin. Il-bqija tad-dokumenti li ġew preżentati maċ-ċitazzjoni kollha jinsabu fil-proċess u għaldaqstant, il-Qorti m'hijex taċċetta l-versjoni tal-attur nomine li ntilfu biss dawn l-*invoices*, li fuq kollox ma saret l-ebda riferenza għalihom fid-dikjarazzjoni tal-attur nomine. Lanqas ma huwa verosimili li l-attur kellu kopja waħda biss ta' dawn l-*invoices* li skont hu eżebixxa maċ-ċitazzjoni filwaqt li l-*invoices* jew stimi l-oħra mhux talli eżebixxa kopja tagħhom, talli xehed ukoll dwarhom rappreżentant tas-soċjetà John

Bezzina & Sons Limited fejn saru t-tiswijiet. Finalment, il-Qorti tosserva li la l-attur nomine u lanqas is-surveyor Reno Spiteri ma jagħmlu riferenza għal x'jista' jkun li huma dawn l-ispejjeż, u dan meta fir-rapport tiegħu is-surveyor Spiteri jelenka l-ispejjeż kollha li saru jew li kienu meħtieġa. Għaldaqstant, u in kwantu li ma ġiex ippruvat li l-attur nomine inkorra dawn l-ispejjeż, u wisq inqas li dawn l-ispejjeż kienu relatati mal-ħsarat fil-qiegħ tal-*barge*, ċertament illi l-Qorti ma tistax tikkundanna lis-soċjetà konvenuta tagħmel tajjeb għalihom.

Finalment, jonqos jiġi kkunsidrat l-ammont ta' Lm170 rappreżentanti l-ispejjeż dovuti lis-surveyor Reno Spiteri għar-rapport u spejjeż oħra tiegħu. Filwaqt illi l-Qorti taqbel mal-perit legali li dan ir-rapport sar għall-benefiċċju esklussiv tas-soċjetà attriċi, in kwantu li nstab illi numru mill-ħsarat li kkonstata is-surveyor fil-qadi ta' dmiru kienu ħsarat li għandha tagħmel tajjeb għalihom is-soċjetà konvenuta, il-Qorti ser tillikwida *arbitrio boni viri* l-ammont ta' Lm50, illum €116.47, mill-ispejjeż tas-surveyor Spiteri li għandha tagħmel tajjeb għalihom is-soċjetà konvenuta.

Għaldaqstant, l-ammont komplessiv li għandu jithallas mis-soċjetà konvenuta lis-soċjetà attriċi konsegwenza tan-nuqqas tagħha li tagħmel dak li ntrabtet li tagħmel fl-iskrittura tas-6 ta' Diċembru 1979 jammonta għal €2445.84.

Għar-raġunijiet kollha premissi, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi l-kawża billi:

1. Tiċhad l-eċċezzjonijiet tal-preskrizzjoni tas-soċjetà konvenuta;
2. Tiċhad l-eċċezzjonijiet kollha fil-mertu tas-soċjetà konvenuta;
3. Tilqa' l-ewwel talba attriċi;
4. Tilqa' t-tieni talba attriċi billi tiddikjara li s-soċjetà konvenuta għandha tagħmel tajjeb għall-ħsarat li nstabu fil-qiegħ tal-*barge* skont ma obligat ruħha li tagħmel fl-iskrittura tas-6 ta' Diċembru 1979, limitament għal



dawk il-ħsarat li ġew provati u li ma kienux relatati mal-ħsara indikata fir-rapport tal-inġinier Aquilina tal-1976 u tikkundanna lis-soċjetà konvenuta tħallas lis-soċjetà attriċi l-ammont ta' elfejn, erbgħa mija u ħamsa u erbgħin Ewro u erbgħa u tmenin ċenteżmu (€2445.84). Bl-imgħax mid-data tas-sentenza.

L-ispejjez jithallsu mis-soċjetà konvenuta.

IMHALLEF

DEP/REG